

**Publicerad av**

Nationella centret för utbildningsutvärdering NCU

**Publikationens namn**

Utvärdering av timfördelningsförsöket i gymnasiet

**Författare**

Kamppi Päivi, Lepola Laura, Marjanen Jukka, Filpus Neea-Sofia, Välijärvi Jouni, Ahva Toni, Kasurinen Helena, Koski Kirsti, Salminen Jari & Värri Kyösti

Undervisnings- och kulturministeriet påbörjade ett timfördelningsförsök i gymnasiet som gällde studerande som inledde sina studier hösten 2016 och 2017. Sammanlagt 28 gymnasier deltog i försöket. I försöket hade studerandena rätt att besluta om de ville studera enligt gymnasiets nationella läroplan eller enligt en försökstimfördelning. I försökstimfördelningen hade studerandena större möjligheter än tidigare att välja läroämnen inom utbudet av miljö- och naturvetenskapliga samt humanistisk-samhälleliga läroämnen. Gymnasiets minimiantal på 75 kurser ändrades inte i försöket.

Nationella centret för utbildningsutvärdering utvärderade timfördelningsförsöket under åren 2020–2021. Utvärderingen bygger på enkäter och intervjuer riktade till studerande och personal vid försöks- och kontrollgymnasierna och andra gymnasier samt på olika registeruppgifter.

I de flesta försöksgymnasierna valde majoriteten av studerandena att följa försökstimfördelningen. Av dessa studerande var 89 procent ganska eller fullständigt nöjda med sitt val av timfördelning medan motsvarande andel för dem som valt den nationella timfördelningen var 70 procent. Enligt utvärderingen gynnade timfördelningsförsöket personer som studerade matematisk-naturvetenskapliga läroämnen, medan det knappt medförde några fördelar för dem som studerade språk eller humanistisk-samhälleliga läroämnen. Som slutsats kan man fråga sig om ramarna för försöket var tillräckligt flexibla med tanke på dessa studerande, eller om en större valbarhet borde vara möjlig med tanke på olika kombinationer av läroämnen.

Enligt studerandena främjade försöket inte orken, men det gjorde studierna mer meningsfulla. Fyra femtedelar av personalen uppfattade att studerandenas ork, välbefinnande, motivation och studiernas meningsfullhet hade förbättrats. Å andra sidan observerades också att de ökade valmöjligheterna minskade studerandenas motivation för och studier i läroämnen som de inte tyckte om. Bristen på intresse ansågs leda till dåliga val med tanke på fortsatta studier och

allmänbildning samt till att det blev svårare att avlägga fördjupade kurser eftersom kurserna avlades mer sporadiskt. "Shoppandet av kurser" upplevdes öka skillnaderna i de studerandes kunskaper i olika läroämnen, eftersom en del studerande hade svaga grundkunskaper.

Varannan studerande som deltog i försöket utelämnade ett eller flera läroämnen från sina studier. Sammanlagt 34 procent hade utelämnat ett läroämne och 18 procent hade utelämnat två eller flera läroämnen. Antalet läroämnen som valdes bort skulle eventuellt ha varit större om inte en del gymnasier hade rekommenderat sina studerande att välja minst en kurs i alla läroämnen.

Studerandenas val av läroämnen påverkades i båda timfördelningsgrupperna mest av intresset för läroämnet, behovet av kunskaper och färdigheter för fortsatta studier samt av antagandet om framgång i studentexamen. Studerandena i båda timfördelningsgrupperna vid försöksgymnasierna avlade fler kurser än maximumantalet i de läroämnen som de ansåg vara de viktigaste. Ungefär en fjärdedel hade valt kurser för att få en så bra allmänbildning som möjligt, och ungefär en tredjedel hade haft för avsikt att mångsidigt studera olika läroämnen. Det förekom inga betydande skillnader i svaren mellan de gymnasiegrupper som undersöktes i utvärderingen.

Timfördelningsförsöket varken främjade eller försämrade de studerandes studief framgång under gymnasiet eftersom studief framgången hos de studerande som valt att delta i timfördelningsförsöket kunde förklaras med skillnader i utgångsnivån. De studerande som valde timfördelningsförsöket hade högre slutvitsord från grundskolan än de andra, och i gymnasiet var deras vitsord och framgång i studentexamen bättre än genomsnittet.

Studerandena vid försöksgymnasierna utexaminerades i regel på tre år och i samma takt som studerande vid kontrollgymnasierna och övriga gymnasier. Vad gäller placeringen vid högskolor förekom inga betydande skillnader mellan studerande vid försöks-, kontroll- och övriga gymnasier då vitsorden från grundskolan beaktades. Det att läroämnena var mer spridda eller att en del ämnen hade utelämnats verkade inte ha några fördelar med tanke på tillträdet till fortsatta studier.

Timfördelningsförsöket ökade behovet av studiehandledning och studiehandledarnas arbetsmängd. Den större valfriheten gjorde det svårare än tidigare att göra upp kursutbudet. I en del mindre gymnasier ledde försöket till att det blev svårare att välja kurser och studiehandledningens roll ökade, då antalet grupper i humanistiska ämnen och deras storlek minskade samtidigt som utbudet av fördjupade kurser i en del läroämnen ökade. Ungefär var fjärde hade haft problem med att rymmas med på en kurs. Vid stora gymnasier var det lättare att genomföra kurserna.

Majoriteten av personalen vid försöksgymnasierna upplevde att arbetets meningsfullhet, arbetsklimatet och relationerna inom personalen i huvudsak förblev oförändrade, samtidigt som nästan en fjärdedel av de anställda upplevde att försöket försämrade arbetsklimatet eller påverkat relationerna inom personalen. Det minskade antalet timmar upplevdes leda till motsättningar mellan läroämnena, försämra jämlikheten mellan lärarna och öka konkurrensen. Inom en del läroämnen orsakade dessutom de ökade gruppstorlekarna till följd av timfördelningsförsöket missnöje. Trots spänningarna hade man vid försöksgymnasierna knappt alls följt upp förändringarna i personalens arbete, arbetsklimatet eller verksamhetssätten. I utvärderingen rekommenderas att

man vid utvecklingen av gymnasiet i större utsträckning än i nuläget fäster uppmärksamhet vid att personalen och de studerande ska höras och engageras samt att man säkerställer tillräckliga resurser för att genomföra förändringen.

I den andra delen utvärderingsrapporten granskas hur försöket fungerade och vilka dess effekter var med tanke på gymnasiets mål, valfrihetens inverkan på de studerandes allmänbildning samt gymnasiets mål för undervisning, fostran och färdigheter för fortsatta studier. Resultaten visar att de studerande som deltog i timfördelningsförsöket hade en positivare uppfattning av hur de uppnådde gymnasiets mål än studerande vid kontrollgymnasierna eller övriga gymnasier som följde den nationella timfördelningen. Däremot antog personalen att gymnasiets grundläggande uppgifter genomfördes bäst för dem som studerade enligt den nationella timfördelningen. De som studerade enligt den nationella timfördelningen hade dock beträffande alla påståenden en svagare tilltro till de egna kunskaperna än personalens uppfattning om deras kunskaper eller den uppfattning som försökstimfördelningens studerande hade om sina kunskaper.

Enligt rekommendationerna i utvärderingen förutsätter ett lyckat försöks- och utvecklingsarbete grundlig reflektion kring reformens syfte och riktning. Att utveckla lösningar för att trygga jämlika studiemöjligheter är nyckeln till valfrihet. I framtiden bör man fästa uppmärksamhet vid att utveckla övergången mellan gymnasiet och högskolorna samt att utveckla timfördelningen i en riktning som möjliggör större valfrihet än tidigare. Samtidigt är det viktigt att gymnasiet bevarar sin allmänbildande uppgift och även i fortsättningen ger mångsidiga färdigheter för kritiskt tänkande.

**Ämnesord:** utvärdering, gymnasium, gymnasiestuderande, gymnasiets personal, timfördelning, timfördelningsförsök, utveckling av timfördelningen, valfrihet, allmänbildning, gymnasiets grundläggande uppgifter, gymnasiets mål